

Jørgen B. Høyer.

Vandrereren i Mellemslesvig.

Af **August F. Schmidt.**

I 1885 og 1887 foretog H. P. Hanssen Fodrejser i Mellemslesvig for at blive bekendt med de nationale og sproglige Forhold i de Egne, hvor Dansk og Tysk da mødtes. I en længere Artikel i Højskolebladet 1887¹⁾ giver han en lærerig og fængslenende Skildring af sine Rejseres Resultater,²⁾ der senere fik en god Støtte i H. V. Clausens Sprogkort fra 1889.³⁾ Dette Kort er udarbejdet på Grundlag af 1) Meddelelser fra pålidelige Mænd i Mellemslesvig, hvor Sprogene mødes, 2) efter Samlinger fra P. Lauridsen og 3) efter Iagttagelser, som Clausen selv havde gjort på Rejser i Sønderjylland gennem snart mange År. Bag på Kortet stod trykte Oplysninger. Senere uddybede Clausen sine Studier i Mellemslesvigs (og hele Sønderjyllands) Sprogforhold i en længere Afhandling i Sønderjydske Aarbøger 1892—93, 183—213, 85—105, udformet som en Kritik af J. G. C. Adlers Arbejde: Die Volkssprache in dem Herzogthum Schleswig seit 1864. I Sønderjydske Aarbøger 1894, 33—146 fortsætter Clausen sine dybtgående Studier i Sprogforholdene i vort Grænseland og giver hermed al den Besked, man kunde ønske om Fordelingen af Dansk og Tysk overalt i Sønderjylland. Det siger sig selv, at senere Forskere i Nationalitetskampen ved det danske Folks Sydgrænse har haft det bedst mulige Udgangspunkt i Clausens Arbejder, der naturligvis må have haft stor Betydning for cand. theol. Jørgen Boye Høyer, der i sin Gerning som Udspørger og Indsamler på sine

¹⁾ Optrykt i H. P. Hanssen: Fra Kampaarene I (1927), 7—29.

²⁾ Rejserne i Mellemslesvig har Hanssen kort omtalt i Et Tilbageblik (1928), 131—33, 163—64.

³⁾ Jfr. hermed Marius Kristensens Sprogkort i Sønderjyllands Historie I, 81.

Rejser i Mellemslesvig i Årene 1902—1909 udrettede et Arbejde, som fortrinligt uddybede og befæstede, hvad H. V. Clausen i 1892-94 havde offentliggjort om Sønderjylland under Fremmedherredømmet.¹⁾

Jørgen Boye Høyer blev født den 27. Juni 1875 i Århus, hvor hans Fader dengang var Skolebestyrer. Forældrene var begge Sønderjyder. Faderen Niss Jochumsen Høyer var fra Hovslund, hvor han blev født 5. November 1840. Hans Fader var Gårdejer Jørgen Mortensen Høyer og Moderen Karen Høyer, født Toft, fra Diernæs ved Slivminde. J. M. Høyers Fader var Gårdejer Oluf Pedersen Høyer, gift med Mette Lauritsdatter. Hans Fader igen var Peder Nielsen Høyer, Gårdejer i Ustrup, født i September 1736. Han var Søn af en Boelsmand fra Vedsted Sogn, hvori Ustrup ligger. Boelsmanden havde arbejdet sig frem, så han blev Ejer af en Helgård.

Pastor N. J. Høyer blev Student fra Haderslev 1863 og cand. theol. 1873. Samme År blev han Skolebestyrer i Århus. Han blev gift i Sejlflod den 29. December 1873 med sin Kusine Anna Magdalene Høyer, født 21. November 1847 i Øster Lindet, Datter af Gårdejer, Sognefoged Boy Lauritzen Høyer (der var Broder til Jørgen Mortensen Høyer) og Hustru Anne Hansdatter.²⁾ I N. J. Høyers og Anna Magdalene Høyers Ægteskab fødtes som nævnt Sønnen Jørgen Boye Høyer. Kun få År havde han sit Barndomshjem i Jyllands Hovedstad, idet Faderen 10. Marts 1881 blev kaldet til Sognepræst for Kvong-Lyne Menigheder Nord for Varde. Herfra søgte han og fik den 23. Juli 1891 Embedet som Sognepræst for Vilslev og Hunderup ved Kongeåen Nord for Ribe. Her forblev han, til han tog sin Afsked den 4. September 1911. Han døde 4. December 1919 i Ribe.³⁾ Pastor Høyer karak-

¹⁾ Jfr. H. V. Clausen: Før Afgørelsen (1918), om Mellemslesvigs Hedeegne, 20 ff.

²⁾ De fleste ovenstående Slægtsoplysninger har jeg med Tak modtaget fra Forpagter Jens Høyer, Billeslund.

³⁾ Th. Hauch-Fausbøll og Max Groshennig: Danmarks Præstehistorie II 1932, S. 405.

teriseres som en velmenende Mand, men ikke som nogen særlig fremragende Begavelse. Som ung skal han have været en lystig Fyr.

Hans Hustru, der var Søster til Gårdejer Oluf Høyer (død 1922) i Øster Lindet og Faster til Jens Høyer på Billeslund, var der nok Krummer i, men hun var noget bjergtagen af, at hun var »Præstefruen«. Hun var en af de yngste i Søskenflokket. De ældste af hendes Søsken var vokset op i en fattig Tid, og der blev tidlig stillet store Krav til dem, hvad der prægede dem Livet igennem. De blev gode Økonomer og var dygtige og stødte aldrig an mod »god Tone«. Derimod var Fru Anna Høyer urolig og vist ikke særlig dygtig som Husmoder, men det var alligevel hende, der prægede Præstehjemmet. Hun døde den 22. December 1922 i Christiansfeld, hvor en Datter er gift med Restauratør M. Pors, »Frej«.

I Jørgen B. Høyers Slægt er der mange kendte Navne, især fra Øster Lindetegnen, såsom Oluf Høyer, Kristian Høyer, Hans Høyer, Boy Høyer, Jens Høyer og Axel Høyer, alle kendte for deres udprægede danske Sind.

Jørgen Høyer blev Student fra Ribe 1895 og tog theologisk Embedseksamen i Sommeren 1901.¹⁾ Han følte efter endt Eksamenstudium ikke Trang til straks at blive Præst. Han fandt, at Skolevirksomhed lå bedre for ham, især stod hans Hu til at blive Lærer for voksen Ungdom. Han besøgte ofte den tidligere Forstander for Brøderup og Janderup Højskoler Jesper Madsen, der henlevede sine sidste Dage som fhv. Bankdirektør i Jerne ved Esbjerg. For ham udviklede Høyer sine Tanker om Højskolegerningen. Han fik også Plads som Lærer på et Par mindre Højskoler, sidst på Kærehave Husmandsskole ved Ringsted, indtil han i Efteråret 1909 efter Opfordring overtog Stillingen som Forstander for den nyoprettede Højskole i Skelund ved Hadsund i Sydøsthimmerland. Her i denne ejendommelige skønne Egn var allerede i 1870 blevet

¹⁾ O. Dankier: Gejstlig Stat 1903 [1903], S. 19.

oprettet en Højskole af J. F. H a m m e r. I nogle År var Skelund Højskole temmelig godt besøgt. Men da Elevtallet hen i Firserne dalede betydeligt, solgte Hammer Skolen og begyndte en ny Virksomhed i Årup på Fyn. 1886 blev Skelund Folkehøjskole nedlagt.¹⁾ Men i 1909 begyndte den altsa sin Virksomhed pany med Høyer som Forstander. Skolen indviedes Fredag den 4. November 1909.²⁾ Da Jørgen B. Høyer begyndte sin Gerning som Højskoleforstander, var hans Virksomhed som Skribent i Mellemslesvig sluttet. Det vil derfor være passende her at fortælle om Høyers historiske Indsats.

Som de fleste Lokalhistorikere saledes begyndte også Høyer med Studier i sit Hjemsojns Historie. Det var navnlig den historisk interesserede Præst K n u d L a n g (i Vilslev 1744—1781), der tiltrak sig hans Opmærksomhed. Af denne Præsts Optegnelser udgav Høyer i Fra Ribe Amt I (1903), 138—140 en Skildring af Kvagpesten i Vilslevegnen 1769—71 samt hans værdifulde og udførlige Meddelelser fra 1768 om Vilslev Sogn³⁾ (i Samlinger til jydsk Historie og Topografi 3. Række, IV. Bind 1904—05, 38—96). Høyer næde ikke senere at yde Bidrag til det nævnte Kongesogus Historie. Den Tid, han fik tilovers i de kommende År, blev brugt til sonderjydske Rejser og Studier. Med Evner til videnskabeligt Studium la det nær for ham at ga til Bunds i en Sag. Derfor faldt det ham naturligt selv at rejse ned og undersøge Forholdene i Mellems- og Sydslesvig. Spørgsmalet for ham var dette: Hvor længe kan Sonderjyderne holde ud i Kampen mod det tyske Sprogs og det tyske Sindelags Fremtrængen? Vil den Dag ikke ligge nær, da Mellemslesvig ligesom allerede Sydslesvig og Angel er tabt? Det var ham Samvittighedsspørgsmål, han måtte have besvarede. Og sa drog han derned, gennemvandrede i sine Ferier Mellemslesvig på Kryds og Tværs, fra Tønder i

¹⁾ Nordahl-Petersen: Danmarks Højskoler (1909), S. 239.

²⁾ Højskolebladet 1909, Sp. 1558.

³⁾ Om Vilslev Sogn har Jesper Madsen skrevet en Afhandling i Fra Ribe Amt III (1905), 27—68.

Nord til Svesing i Syd, fra Bov i Øst til Silds Havklitter i Vest.

Heldigvis har Jørgen Høyer i nogle prægtige Skildringer fortalt om sine Studierejser i det omstridte Land. Hans Arbejder herom er offentliggjorte i Højskolebladet og i Sønderjydske Aarbøger 1903—1909 i følgende ret omfangsrige Afhandlinger og Artikler:

1) En Fødtur gennem Sproggrænsen (Højskolebladet 1903, Spalte 1035—44, 1115—20).

2) En Rejse gennem Overgangsegnene fra dansk til tysk (Sønderjydske Aarbøger 1905, 1—42).

3) En Rejse ned i Marsken (Højskolebladet 1906, Sp. 51—60, 83—90).

4) De sproglige og nationale Tilstande paa Mellemlesvigs Højderyg ved det 20. Aarhundredes Begyndelse (Sønderjydske Aarbøger 1908, 96—152, 165—197).

5) Blandt Nordfriserne (Højskolebladet 1909, Sp. 753—58, 789—94).

Jørgen B. Høyers første Rejse sydpå fandt Sted i Slutningen af August 1902. I Skildringen af den (Bibliografien Nr. 1) er der, som overalt hos ham, smukke Naturbilleder og gode Menneskeskildringer. Han kunde glæde sig meget over landskabelig Skønhed, hans Iagttagelsesevner var gode, og han formæede uden Spor af kunstneriske Virkemidler at skildre Egne og Mennesker så umiddelbart fængslende og rigtige, at man underligt lever med i det hele dernede i Landet Syd for Tønder, når man følger ham i hans Rejseoplevelser. Han kom i 1902 ned igennem Dele af Frisland og endte i Svesing, «den uforbederlige tyske By», hvor han besøgte Præst og Degn.¹⁾ Fra Svesing spadserede han nordpå til Fjælde, hvor han traf en ældre Mand, der kunde Dansk. En tysk Bølge var slaaet ind over Byen, hvor den åndelige Jordbund var

¹⁾ I Svesing fandt P. K. Thorsen i 1889 sma Rester af Dansk.

vel forberedt til at modtage det fra Syd kommende Sprog. Dansk var her indeklemmt af Tysk fra Øst og Syd og af Frisisk fra Vest. Fra Fjorde gik Turen til Løvsted og Hjøldelund; dernæst til Goldebæk. I de tre Byer taltes ikke Dansk til daglig, medens Høyer i Nørre-Haksted Kro traf en Mand, der talte vort Sprog flydende.

Den næste Rejse fandt Sted i Juli 1903 (se Bibliografien Nr. 2). Udgangspunktet var Bylderup-Bøv. Herfra gik Turen til Rens og Ladelund. I sidstnævnte By var Høyerude på Kirkegården. På et Kors stod: »Vi skulle ved megen Bedrøvelse indgaa i Guds Rige« (S. 18). Fra Ladelund drog Vandringsmanden østpå til Medelby, Valsbøl og Store Vi. Man læser med særlig Interesse, hvad Høyer fik at vide hos ældre Folk om H. F. Feilberg, der var Præst i de to sidstnævnte Sogne i Årene 1859—62, 1862—64. Hans Bog »Fra Heden« syntes de ikke ret om. Det var noget underligt noget at skrive om gamle Sæder og Skikke (S. 30—32).¹⁾ Folk har her som så mange andre Steder ikke haft Forudsætninger for at forstå Betydningen af Værker om en Egns Almuelev. Fra St. Vi tog Høyer til Sillerup, den sydvestligste By i det udstrakte St. Vi Sogn. Her havde det danske Sprog holdt sig bedre end i Sognets øvrige Byer. Grunden hertil var sikkert den afsides Beliggenhed; Befolkningen udgjorde næsten et Familieskab, så det var derfor særlig svært sådan et Sted at bryde med gammel Sæd og Vane. Turen sluttedes i Jørl Sogn Syd for Sillerup. Man befandt sig her på Fortyskningens 4. og sidste Trin (S. 40). Derimod havde Dansk med en mærkelig Sejghed holdt sig i Bondelum sydøstligst i det store Fjorde Sogn. Her havde det danske Sprog dannet en Slags Enklave Syd for den egentlige Sproggrænse.²⁾ Byens isolerede Beliggenhed bevirkede, at Folk

¹⁾ Jfr. Dansk Ungdom 15. 4. 1921. Holger Hjelholt: Sønderjydske Sprog- og Folkemindeforskning mellem Krigene. (Danske Studier 1919, 129 ff.).

²⁾ Se Kortet i H. V. Clausens Afhandling. (Sdj. Aarb. 1892, 184). Dette Kort bør man have ved Hånden, når man læser Høyers Skilddringer, både for Ruternes og Tallenes Skyld. Man må heller ikke undlade at læse H. P. Hanssens Rejseskildringer fra de mellem-

var yderst konservative, så Dansk kunde holde sig længere her end i Nabobyerne.

I Forbindelse med denne Rejse må Høyer have foretaget en Tur til Marsken (Bibliografien Nr. 3). Den fandt nemlig ogsaa Sted i Juli 1903. Af stor Udstrækning var Marskbesøget ikke. Rejsen gik over Ballum, Højer, Rødenæs til Klangsbøl. Derfra tog han nordpå til Hestbøl, Tønder og Møgeltønder. Det blev altså kun den nordlige Marsk, han fik besøgt. Skildringen af Rejsen er særdeles underholdende, og man får en hel Del at vide om de nationale Forhold i det berejste lille Område. I Rødenæs var Folk tyske. Aar 1900 var der 97 Familier, i 53 var Hussproget Frisisk, i 27 Dansk, i 7 Højtysk, i 6 Plattysk og i 4 blandet. I Klangsbøl, hvor Høyer besøgte Stedets lærde Præst¹⁾, var der 12 dansksindede. Resultatet af Rejsen for Høyer var, at det frisiske Sprog altid er vigende i Berøringen med Plattysk eller Dansk. Derfor har vort Sprog gjort sig forholdsvis stærkt gældende efter 1864 i den nordlige Del af den ellers tysksindede Marsk. Først når Plattysk bliver herskende, vil ogsaa Dansken her vige.

Sin største slesvigske Rejse foretog Høyer i Sommeren 1907 (Bibliografien Nr. 4). Den gik til Mellemslesvigs Højderyg, hvor han vilde modtage et Indtryk af de sproglige og nationale Tilstande, som de var o. 1907. Rejsen blev udbytterig og affødte Høyers største skriftlige Arbejde, som man i de følgende Bemærkninger om Rejseruten måske kan få et lille Indtryk af.

Jørgen Høyer begyndte sin Rejse i Hanved og tog derfra over Frøslev, Ellund og Medelby til Østerby. Foruden at tale med Folk om sproglige og andre nationale Forhold, benyttede han ogsaa Lejligheden til at høre lidt om ældre historiske Tildragelser, Folkeminder o. s. fr. I Østerby optegner han

slesvigske Hedeegne i Sammenhæng med Clausens og Høyers Arbejder. I Bogen: Fra Kampaarene I (1927), 14—15 er der Oplysninger — ledsaget af et Kort —, der fortrinligt supplerer Høyers Bemærkninger om Sprogforholdene i Hjoldelund, Fjælde og Læk.

¹⁾ Ernst Michelsen.

et Minde fra Kosaktiden (S. 111), i Medelby hører han noget om Krigen 1848 (Slaget ved Bov), ligesom ogsaa Krigen dér og andre Steder på Rejsen hyppigt var Samtaleemne. Jævnlig blev A. C. Riis-Lowson omtalt af Folk, navnlig i en stor Omegn af Læk, hvor Riis-Lowson var Præst i Tiden 1858—1864, da han blev forjaget. I de tysksindedes Kredse var der ingen, der fortalte noget godt om denne Mand, der angives at have været meget stivnakket og tilbøjelig til at køre Folk i stramme Tøjler. I en national blandet Egn vil en Embedsmand af den Slags let få mange Modstandere. Hans Minde levede godt nok i Lækegnen i 1907 (se S. 114, 141, 172, 177), ligesom hans Skolekammerat H. F. Feilbergs i Valsbølegnen, men der var dog nogen Forskel på Omtalen af de to hver på deres Vis betydelige Mænd, da Høyer spurgte ud om dem på sine Rejser.¹⁾

I Medelbyegnen hjemsøgte Høyer ogsaa Byerne Holte, Vesby, Bøgslund og Jarlund. Derfra drog han til Valsbøl, Mejn, Nr. Haksted, Skovlund og Hørup. Fra disse Byer, hvor Danskheden stadig holder sig bedst, tog han i vestlig Retning over Agtrup til Læk. I Agtrup hørte han en Del Træk fra de to slesvigske Krige. I Stadum Sydøst for Læk fik han fat i et godt Sagn om Junker Ulv til Frisenhavnen (S. 174).²⁾ Megen Danskhed var der ikke at finde i Egnen her; heller ikke inde i Sognet Euge (i Kanten af Frisland), hvorfra der meddeles en Del statistiske Oplysninger om Sprogforholdene. Om Store Vi og Sillerup er der ogsaa i denne Rejsebeskrivelse nogle Oplysninger, men der er dog mere meddelt om Besøget i Hjoldelund Sydvest for Sillerup. I det ensomt beliggende Hjoldelund har Danskheden ogsaa holdt sig temmelig længe. Interessant er det at læse om Høyers Samtale med Folkene i en Gård i nævnte By. De anede f. Eks. intet om Slaget på Lyrskov Hede 1043 (S. 181). Den følgende Dag besøgte han en gammel Husar fra 1864. Denne Mand havde

¹⁾ Om A. C. Riis-Lowson se min Afhandling i Fra Ribe Amt 1937, 88—97. Om Feilberg se bl. a. Marius Kristensen: H. F. Feilberg (1923), 20—33. Sdj. Arb. 1895, 1—44, og Sydslesvig I (1933), 161 f.

²⁾ Jfr. H. F. Feilberg: Fra Heden (1920), 58 ff.

været med i Retræten op gennem Jylland og kom bl. a. i Kvarter på Mors, hvor han sammen med andre Soldater blev indlogeret hos et Degnepar. Degnekonen var slem ved sin gamle Svigerfader. Soldaterne traktede den gamle med Brændevin. Når Humøret på den Made kom op, begyndte han at synge: »Tov lidt! sagde Jyden ved Frederiksstad.«¹⁾ Husaren undrede sig over, at Degnen havde Træsko på i Kirken. Det var han ikke vant til at se på sin Hjemegn.

Syd for Hjoldelund ligger Fjolden, det danske Sprogs aller sydligste Grænse. Høyer går imod den af P. K. Thorsen opstillede Formodning, at Sproget her måske skyldes en i fjerne Tider foretaget svensk Indvandring, da det har visse Afvigelser fra Nabosognenes Sprog mod Nord.²⁾ »Former i Sproget, der minder om Svensk og Østdansk, kan ligesaa godt forklares af den afsides Beliggenhed og det ringe Samkvem med Omverdenen, hvilket har bidraget til, at Sproget her ikke har fulgt Trit med den almindelige Udvikling, og at fælles nordiske Rester har kunnet holde sig« (S. 188).

Adskillige fortrinlige Oplysninger om det danske Sprog i Sollerup, Bondelum, Arnfjolden og Jørl slutter Jørgen Høyers omfangsrige Afhandling. Fra Arnfjolden meddeles nogle gamle Marknavne, og fra Ørsted anføres Minder fra Kosaktiden. Træk fra gamle Dages nøjsomme Levevis får han ogsaa Lejlighed til at meddele, men det er her som overalt hos denne Forfatter Sprogforholdene og de nationale Tilstande, der interesserer stærkest, og som der oplyses mest om.

¹⁾ Jfr. Morsingboer i gamle Dage III (1936), 93.

²⁾ P. K. Thorsen: Afhandlinger og Breve I (udg. af J. Byskov og Marius Kristensen 1927), 152-162. Jfr. C. Mule: Minder fra den yderste danske Sproggrænse i Sønderjylland (Sønderjydske Aarbøger 1891, 256-63). L. Petersen: Ungdomsminder fra vort Modersmaals sydligste Grænseegne (smsts. 1895, 251-74). F. F. Ulrik: Vort Folks Sydgrænse (smsts. 1894, 247-48). F. Ohrt: Fra den yderste Sproggrænse (Danske Studier 1919, 61-70). Marius Kristensen: Sydslesvigsk Sønderjyllands Historie I, 72 ff.). I M. Kr.s Arbejde findes en Mængde Oplysninger i Tilknnytning til vort Emne. J. B. Høyer er nævnt i det i Afsnittet: Studiet af det danske Sprogs Grænser (Sønderjyllands Historie I, 86). Litteraturhenvisninger smsts., 497-500.

Endelig skal omtales Høyers sidst beskrevne Rejse til vor Nations Grænseegne. Den gik i Oktober 1908 til Øen Sild (Bibliografien Nr. 5), hvor der ikke fandtes megen Danskhed. Der gives en smukt fornet Skildring af Øens Historie og Natur, og der anføres lidt om Silde Sagnoverlevering, ligesom den frisiske Byggestil i Kejtum, Uve Jens Lornsens Fødeby, gøres til Genstand for nogle Bemærkninger. På Hjemturen besøgte Klangsbøl og Gården Bombøl (herfra Sagnet om Nis fra Bombøl, der blev hollandsk Admiral). I Emmersbøl var Kendskab til Dansk endnu mindre end i Klangsbøl. Tysk fik Indgang i Hjemmene under Pavevirkning af Skoleungdommen. Skildringen slutter med Omtale af et Besøg i Bov på samme Rejse. Her holdt man ikke for stærkt på det danske Sprog. Et godt Kort over Egnen Syd for Tønder ledsager Artiklerne om Rejsen blandt Nordfriserne.

Den sidste Rejse, Høyer var ude på til de truede Sprog-egne, fandt Sted i Sommeren 1909, men han måtte afbryde den på Grund af Sygdom. Han mente selv, det var Forkølelse; men det var vel nok Begyndelsen til den Sygdom, der lagde ham i Graven. Han havde lagt 170 Mark til Side til Fortsættelsen af denne Rejse; men da han mærkede, det gik mod Enden, traf han den Bestemmelse, at disse Penge skulde skænkes til Sprogforeningen.¹⁾

Som vi har set, gjaldt tre af Høyers Rejser (Nr. 1, 3, 5) Marskegnene og to (Nr. 2, 4) den mellemslesvigske Hedeslette. På sine Rejser udsurgte han Præster og Lærere, Kromænd og Handelsfolk, Bønder og Arbejdere og alle andre Godtfolk, han kunde komme på Talefod med. Han udviste en passende Tålmodighed og var utrættelig i sin Adfærd. Ligesom H. V. Clausen²⁾ var han en ypperlig Fodgænger. Han spadserede

¹⁾ Sprogforeningens Almanak 1912, 93 (Jesper Madsens Nekrolog, med Høyers Billede).

²⁾ Der et Sted i smukke Ord har omtalt Høyers Studierejser i Mellemslesvig. Jeg har ikke kunnet finde, hvor Clausens Udtalelse er trykt.

omkring i Gårde og Smahuse, besøgte Embedsmandshjem og fattige Hedebønder, hyppig Genstand for Mistanke hos Folk, der enten stillede sig fjendtlig over for Danskheden eller var den ligegyldig. Gæstfrihed fandt han ikke altid, og mangen Gang måtte han vandre en hel Mil i Regn og Slud for at finde Nattely i en Landsbykro for så atter næste Dag at vandre samme Vej tilbage.

De Erfaringer, Jørgen Høyer indhøstede på sine Undersøgelsesrejser i Mellemslesvig, kan opgøres i få Ord: Plattysk rykker stadig, men langsomt mod Nord. Bevægelsen foregår så langsomt, at bliver den ved at gå i samme Tempo som siden 1864, vil der hengå 3 a 4 Menneskealdre, førend det danske Talesprog er uddød i Mellemslesvig. Disse Høyers Resultater har i 1937 fra tysk Side fået deres Bekræftelse i Paul Selks Bog: Die sprachlichen Verhältnisse südlich der Grenze, hvori det med Opbydelse af meget statistisk Materiale påvises, at Sproggrænsen fremdeles løber Syd for Rigsgrænsen.¹⁾

Høyers Rejseskildringer giver et fængslende Indtryk af Folks Sprog og Tænkemåde i de sydligste danske Egne. Det er et nyttigt Bidrag, han i sine fem Arbejder har leveret om de nationale Forhold i Overgangsegnene fra Dansk til Tysk. Et Bevis på den Værdi, der er tillagt Høyers Afhandlinger, ses i det Forhold, at hans Bidrag i Sønderjydske Aarbøger 1905, 1 42 (Bibliografien Nr. 2) om Rejsen i Hedelandet Vest for Flensborg blev optrykt (og illustreret) i det ved Genforeningen udgivne store Værk: »Sønderjylland« I (1919), 96—119 (redigeret af Svend Dahl og Axel Linvald). Det vilde have været af Værdi, om Høyers fem Rejseskildringer var blevet samlede og udgivne i Bogform. Hans tidlige Død forhindrede desværre en sådan Tankes Realisation, ligesom den satte Bom for hans videre mellemslesvigiske Studier. Kun 35 År gammel måtte den utrættelige Vandrer nedlægge sin Stav. Han skulde lige

¹⁾ Jfr. Grønsevagten (Marts 1938), hvor Selks Bog er omtalt.

til at begynde sin egentlige Livsgerning, da Sygdommen afbrød hans Virksomhed. I Efteråret 1909 tog han, som vi véd, fat som Forstander for Skelund Højskole. Da var Helbredet allerede dårligt, og det gik stadigt tilbage. Det kneb for ham at holde ud med Sommerskolen, men han blev på sin Post til det sidste. Så var hans Kraft brudt.¹⁾ Han tyede til sit Hjem i Vilslev Præstegård, hvor hans Sygdom udviklede sig således, at han efter lange og tunge Lidelser hensov den 3. December 1910.²⁾ Han blev begravet Lørdagen den 10. December 1910 på Vilslev Kirkegård.³⁾ Nogle faa Skridt fra Kongeåens nordlige Bred redtes hans sidste Leje. Hans Død var et dybt Savn for hans nærmeste, og i den lille Vennekreds, han havde vundet, lever Mindet om den stille, fordringsløse og sandhedskærlige Mand rent og lysende selv nu så længe efter, at hans Blik er slukt.

Hans varme, rige Hjerter drev ham til at rejse rundt i sin Fritid nede blandt vore sydligste Landsmænd. Hans Idræt i Fædrelandets Tjeneste tilfredsstillede hans dybeste Længsler. Jesper Madsen karakteriserer ham som »et ædelt, trofast og bravt Menneske, der sad inde med en betydelig Kundskabsfylde, men tillige med et forunderligt barnligt Sind, der let kunde blive misforstaaet af denne Verdens Vise.« —

Da nærv. Forf. i 1926 og 1931 rejste rundt i Egnen: Flensborg — Store Vi — Læk — Ladelund — Valsbøl for at indsamle Folkeminder, var der tre Mænds Arbejder om Kultur- og Nationalitetsforholdene i Landet Syd for Skelbækken, jeg idelig måtte tænke på: H. F. Feilbergs, H. V. Clausens og Jørgen Boye Høyers. På lange Fodture sammen med den meget lokalkendte Gustav Lindstrøm erindrede jeg tit Høyers prægtige Naturskildringer fra det flade Land med de

¹⁾ Skelund Højskole fik efter Høyer V. Witt-Hansen til Forstander. I Sommeren 1912 havde den 15 Elever. Den lille Skole er forlængst nedlagt.

²⁾ Højskolebladet 1911, Sp. 73-74 (Jesper Madsens Nekrolog, med Høyers Billede).

³⁾ Højskolebladet 9/12 1910 (Dødsannonce).

store Udsyn.¹⁾ Det har derfor været med særegne vemodige Følelser, jeg nu påny, i Tankerne og med J. B. Høyer som Fører, har foretaget en Rejse rundt til mange og dyrebare Steder i det tabte Land Syd for Statsgrænsen. Denne Rejses Formål har først og fremmest haft til Opgave at fremdrage Mindet om en af de Mænd, der med vågent Øje, rent Sind og drevet af dyb Fædrelandskærlighed tog sig den Opgave på at meddele sine Landsmænd de bedst mulige Oplysninger om Sprog og Nationalfølelse i de Egne af Danmark, hvor vort Folk må holde Stand over for et overmægtigt Pres fra en stor Nation, der vil tilegne sig Magten på en Jord, hvortil Danskerne har gammel Odelsret. Jørgen Høyer så rigtigt, hans Fremstilling er præget af roligt Omdømme og nøgterne Betragtninger. Han var klar over, at tysk Sprog ikke let lod sig standse i sin Fremmarch mod Nord. Det forundtes ham dog ikke at leve længe nok til »at se Nordens Grænsepæl atter rykket frem mod Syd«; thi så vilde også han have oplevet sin største nationale Glæde.

Brabrand, 3. 2. 1938.

August F. Schmidt.

¹⁾ Den skønneste og bedste Skildring, der nu forefindes om noget sønderjydsk Egns Overfladeformer og Natur, er Knud Orløks Bidrag i »Sydslesvig« I (1933), 9—47. Her er det netop Mellemslesvigs Hedeegne, den udmærkede Iagttagelse har haft så stor Lykke med sin Beskrivelse af.